

מקורות התורה

52 - מה הפסק לגבי פוסקות?

מכללת מבשרת ירושלים

A] WOMEN RECEIVING 'SEMICHA'

1. א ומשה רבינו סמך יהושע ביד שנאמר ויסמוך את ידיו עלי ויצוהו, וכן השבעים זקנים משה רבינו סמכם ושרתה עליהן שכינה, ואותן הזקנים סמכו לאחרים ואחרים לאחרים ונמצאו הסמוכין איש מפי איש עד בית דינו של יהושע ועד בית דינו של משה רבינו ב כיצד היא הסמיכה לדורות לא שישמכו ידיהן על ראש הזקן אלא שקורין לו רבי ואומרים לו הרי את סמוך ויש לך רשות לדון אפילו דיני קנסות

רמב"ם הלכות סנהדרין פרק ד הלכה א-ב

2. הגה: ענין הסמיכות שנהגו בזמן הזה, כדי שידעו כל העם שהגיע להוראה ומה שמורה הוא ברשות רבו הסומכו ולכן אם כבר מת רבו א"צ לסמיכות. וכן בתלמיד חבר... במקום שא"צ רשות א"צ סמיכות

רמ"א שולחן ערוך יורה דעה הלכות כבוד רבו ותלמיד חכם סימן רמב סעיף יד

B] WOMEN AS JUDGES

3. מתני'. שבועת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים גמ'. מנהני מילי? דת"ר: (דברים ל"ט) ועמדו שני האנשים שבועות ל.

4. אשה פסולה לדון

שולחן ערוך חושן משפט הלכות דיינים סימן ז סעיף ד

5. אשה פסולה לדון. ילפינן לה מעדות

סמ"ע סימן ז ס"ק י

6. ולא יקשה בעיניך מה שכתוב בדבורה הנביאה (שופטים ד:ד) היא שופטה את ישראל, שאפשר לנו לתרץ שלא היה הדין נחתך על פיה אבל היתה אשה חכמה ונביאה והיו נושאים ונותנים עמה אפילו בדברים של איסור והיתר ודינין גם כן, ולכן כתוב עליה היא שופטה את ישראל. אבל לדעת קצת מן המפרשים כשרות הן לדון, ואמרו כי מקרא מלא הוא שנאמר היא שופטה, ומה שאמרו בסנהדרין (ד:ד) דכל שאינו כשר להעיד אינו כשר לדון, ונשים ודאי אינן כשרות להעיד כדמוכח שם (ב"ק פח, שבועות ל), אפשר שיאמרו לפי דעתם זה לפי שאין למדין מן הכללות (עירובין כז). והנראה מן הדברים ומן הסברא שאינן בתורת דין, כדאיתא בירושלמי וכדמשמע לפי גמריין דרך פשיטות

ספר החינוך מצוה עז

C] WOMEN RULING IN HALACHA

7. ודבורה אשה נביאה אשת לפידות היא שפטה את ישראל בעת ההיא: והיא יושבת תחת-התמר דבורה בין הרמה ובין בית-אל בהר אפרים ויעלו אליה בני ישראל למשפט:

שופטים ד:ד-ה

8. ומדבורה דכתיב זה וזיא שופטת את ישראל אין ראייה דאשה כשרה לדון, דשמא לא היתה דנה אלא היתה מלמדת להם כדינים תוספות גיטין פה:

9. ודבורה לא היתה דנה אלא מלמדת לכן שידונו תוספות יבמות מה:

10. תנור ... מאימתי טהרתו? אמר ר' חלפתא איש כפר חנניא אני שאלתי את שמעון בן חנניא ששאל את בנו של ר' חנניא בן תרדיון ואמר משיסיענו ממקומו ובתו אומרת משיפשט את חלוקן כשנאמרו דברים לפני ר' יהודה בן בבא אמר יפה אמרה בתו מבני: תוספתא מסכת כלים (בבא קמא) פרק ז' הל' יז

11. ואשכחן דאשה נזכרת בברייתא וחולקת עם התנאים והכריעו חכמים בדבריה במסכת כלים בתוספתא שנמצא בתלמוד אשה בגבול התנאים חולקת כדין תנא והודו לדבריה! שו"ת בנימין זאב סימן קיג

12. ונוהג איסור ביאת מקדש בשכרות בזמן הבית בזכרים ונקבות, ומניעת ההוראה בכל מקום ובכל זמן בזכרים, וכן באשה חכמה הראויה להורות ספר החינוך מצוה קנב

13. דאפילו חכמים קטנים מלטרפים לרוב אם הם חכמים ואל הסתכל בקנקן כו' וכן נשים חכמיות כמו דבורה ששופטת את ישראל, כן באיזה דין הבא שריך צ"ד לריכים צ"ד כשר אצל לענין מחלוקת באיזה דבר אין שום חילוק רק מי שהוא חכם השזינן דעתו יהי' מי שיכ"י כנ"פ מנחת חינוך מצוה עח

14. יב. אף דאשה פסולה לדון, מכל מקום אשה חכמה יכולה להורות הוראה. וכן מתבאר מהתוספות ... דדבורה היתה מלמדת להם דינים. וכן תראה בספר החינוך דבסימן פ"ג, הסכים דאשה פסולה לדון, ובסימן קנ"ח בענין שתוי כתב וז"ל, ומניעת ההוראה וכו', וכן באשה חכמה הראויה להורות וכו'. ע"שטו ברכי יוסף חושן משפט סימן ז

15. וכתב בספר ברכי יוסף אות י"ב, אף דאשה פסולה לדון מ"מ אשה חכמה יכולה להורות הוראה פתחי תשובה חושן משפט סימן ז ס"ק ה

16. יב אחר ההדלקה - דאם תברך קבלה לשבת ואסור' להדליק. וא"כ בי"ט תברך ואח"כ תדליק כ"כ בסוף ס' הדרישה בא"ע בשם אמו אבל אין חכמה לאשה וכו' דלא חלקו חכמים מגן אברהם סימן רסג

17. שאלה אשה חכמה את רבי אליעזר: מאחר שמעשה העגל שוין מפני מה אין מיתתן שוה? אמר לה: אין חכמה לאשה אלא בפלך! יומא סו:

18. כן פסק הרב ר' יוזפא בנו של הפרישה בשם אמו הרבנית, לחלק במנהגן בין ברכת נרות שבת לברכת נרות יום טוב. ואף על פי שהמגן אברהם (ס"ג רס"ג) כתב עליה, שאין חכמה לאשה אלא בפלך, דלא פלוג רבנן בין שבת ליו"ט. מכל מקום כבר הסכימו האחרונים לדברי הרבנית שהיא אשה אשר נשאה לבה בחכמה שו"ת יחזה דעת חלק א סימן כז

19. וגם לתרוצם השני שסוברים התוס' דאין אשה כשרה לדון הא כתב: אי נמי שהיתה מלמדת. ולתירוץ זה אנו מוכרחים לומר כי מה שנאמר ויעלו אליה בני ישראל למשפט, שהיו זקוקים להוראותיה המשפטיות, ופסלותה של האשה לפי תירוץ זה, הוא רק לקבל הטענות והעדויות, אבל היא כשרה להיות שופטת במונן של מורה הוראה ומחוקק....

שו"ת משפטי עזיאל כרך ד - חושן משפט סימן ו

20. והרי קיימא לן שאשה ראויה להורות הוראה.... ולא חלקו בין הוראה בדברים פשוטים או קשים או בין דאורייתא לדרבנן ואם כשירה היא להוראה אי אפשר להחליט שדעתן דעת קלישתא.... ועל כל פנים אם להוראה היא כשירה שמע מינה שבעלת דעת צלולה היא לא פחות מאיש

רב יצחק אייזק הלוי הרצוג, תחוקה לישראל עפי התורה ירושלים תשמ"ט כרך א עמ' 109

21.

מכל האמור נראה שאשה וגר יכולים לשמש כמנהיגים ואפי' כגדולי הדור שכח הנהגתם מתייבת את הסמכות. אשה וגר יכולים לשמש מורי הוראה וללמד תורה ופסקים. תפקידים שהסמכות בהם נקבעת לפי כישורי המועמדים והסמכות יונקת מהכישורים יכולים לשמש בהם אשה וגר. יכולים הם לדון מבלי כפייה. יש

רב אליהו בקשי-דורון, תורה שבעל-פה תשל"ט (כרך כ) עמ' עב

22. מותרת האישה לשבת אצל הדיינים, להורות להם הדינים, במשפטים הבאים לפניהם, שהיא בקיאה בהם, ורשאה להורות הלכות איסור והיתר

ספר 'הלכה פסוקה' מכון הרי פישל ז"ט

23. אשה חכמה הבקיאה בהלכה מותר לה להורות אך פסולה היא מלדון

ספר הליכות ביתה - רב דוד אויערבאך כח"ח

24. אשה שלמדה תורה יש לה שכר אבל אינו כשכר האיש, מפני שלא נצטוו, וכל העושה דבר שאינו מצווה עליו לעשותו אין שכרו כשכר המצווה שעשה אלא פחות ממנו, ואע"פ שיש לה שכר צו חכמים שלא ילמד אדם את בתו תורה, מפני שרוב הנשים אין דעתם מכוונת להתלמד אלא הן מוציאות דברי תורה לדברי הבאי לפי עניות דעתן, אמרו חכמים כל המלמד את בתו תורה כאילו למדה תפלות, במה דברים אמורים בתורה שבעל פה אבל תורה שבכתב לא ילמד אותה לכתחלה ואם למדה אינו כמלמדה תפלות.

רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק א הלכה יג

25. ואף על פי שדברים אלו דבר קטן קראו אותן חכמים שהרי אמרו חכמים דבר גדול מעשה מרכבה ודבר קטן הוויית דאביי ורבא, אעפ"כ ראוין הן להקדימן, שהן מיישבין דעתו של אדם תחלה.... ואפשר שידעם הכל קטן וגדול איש ואשה בעל לב רחב ובעל לב קצר

רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ד הלכה יג

26. א לא מקרי הוראה אלא בשמורה על מעשה שבא לפניו, אבל אם שאלו לתלמיד הלכה כדברי מי, יכול לומר מה שבדעתו, כיון שאינו מורה על מעשה שבא לפניו א לא מקרי הוראה אלא בדבר שיש בו חידוש לשואל, אבל בהוראה ידועה שהיא פשוטה לכל, כגון נותן טעם לפגם או לבטל איסור בששים וכיוצא באלו, מותר ט יש מי שכתב שכל הכתוב בספרים מפסקי הגאונים יכול להורות בימי רבו.....

שולחן ערוך יורה דעה הלכות כבוד רבו ותלמיד חכם סימן רמב סעיפים ז-ט

27. דא"ר אבהו אמר רב הונא אמר רב, מאי דכתיב - (משלי ז:כו) - פִּירְבִּים חֲלָלִים הַפִּילָה וְעֵצִמַּיִם פֶּלֶה־הַרְגִּיהָ? כי רבים חללים הפילה - זה ת"ח שלא הגיע להוראה ומורה, ועצומים כל הרוגיה - זה ת"ח שהגיע להוראה ואינו מורה

סוטה כב.

D] WOMEN IN COMMUNAL LEADERSHIP POSITIONS

28. שום תָּשִׁים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בוּ מִקָּרֵב אַחֶיךָ

דברים יז:טו

29. מלך, ולא מלכה

ספרי דברים פרשת שופטים פיסקא קנו

30. תנינא. (דברים יז) שום תשים עליך מלך... מקרב אחיך - כל משימות שאתה משים לא יהיה אלא מקרב אחיך

קידושין עו:

31. ד"א שום תשים עליך מלך - ולא מלכה. מלמד שאין מעמידין אשה במלכות וכן כל משימות שבישראל אין ממנין בהן אלא איש:

מדרש תנאים לדברים פרק יז

32. אין מעמידין אשה במלכות שנאמר עליך מלך ולא מלכה, וכן כל משימות שבישראל אין ממנים בהם אלא איש

רמב"ם הלכות מלכים פרק א הלכה ה

33. וא"ת הא כתיב ודבורה אשה נביאה היא שופטה את ישראל, לא קשיא שהיתה מלמדת להם המשפטים א"נ ע"פ הדבור היה

דב"ז הלכות מלכים פרק א הלכה ה

34. ומה שאמר הכתוב על דבורה (שופטים ד) והיא שפטה את ישראל, וכתיב נמיועלו אליה בני ישראל למשפט, זה שהיו מתנהגים על פיה לא בתורת מינוי, דהא אמרינן בספרי שום תשים עליך מלך ולא מלכה והוא הזדין לשאר משימות, אלא שמתנהגים על פי עצתה, או שקבלו עליהם לדין שהמקבל עליו לדין ולעדות קרוב או פסול דינו דין ועדותו עדות

חידושי הריטב"א שבועות ל.

35. וא"ת והא כתיב והיא שופטה את ישראל, יש לומר דלא שופטת ממש אלא מנהגת כשופטים ששפטו את ישראל, ואף על גב דאמר' בספרי שום תשים עליך מלך - ולא מלכה, התם לא מינו אותה אלא היו נוהגין בה כדין מלכה והיו נוהגים על פיה. ואי נמי שופטת ודנה שהיו מקבלים אותה כדרך שאדם מקבל אחד מן הקרובים

חידושי הרשב"א שבועות ל.

36. סוף דבר אף שיש הרבה ראשונים הסוברים כהרמב"ם אבל רש"י ותוס' והרא"ש והר"ן ורמב"ן פליגי ומסתבר שכן סובר גם הרשב"א ובודאי למעשה יש להחמיר כשיטת הרמב"ם ודעימיה כיון דפלוגתא דרבוותא הוא. ובודאי הוא רק באופן שליכא איסור יחוד וכדומה והשגחה שנשאלתי הרי עיקר העסק הוא עם נשים ולא שייך כלל נידון ענין יחוד. ולכן לצורך גדול בשביל חיות האלמנה ובניה היה שייך לסמוך על החולקים על הרמב"ם כבכל פלוגתא דרבוותא אבל מצאתי עצה לקיים גם שיטת הרמב"ם וממילא מוכרחין לעשות כהעצה שהרי ממילא ליכא צורך לסמוך על החולקים.

שר"ת אגרות משה יורה דעה חלק ב סימן מה

37. ודבורה אשה נביאה וגו' וכי מה טיבה של דבורה שהיא שפטה את ישראל ומתנבאת עליהם, הלא פנחס בן אלעזר עומד, מעיד אני עלי את השמים ואת הארץ, בין גוי ובין ישראל בין איש ובין אשה בין עבד בין שפחה הכל לפי מעשה שעושה כך רוח הקודש שורה עליו, דבורה עליה ועל כיוצא בה ועל הדומות לה ועל העושה כמעשיה הוא אומר, חכמות נשים בנתה ביתה וגו'

(משלי יד:א)

אליהו רבה (איש שלום) פרשה י

Who's Who

Sefer haChinuch	Anon - Spain, 13C
Rashba	Rav Shlomo ben Aderet - Spain, 13/14C
Shulchan Aruch	Rav Yosef Karo - Eretz Yisrael, 16C
Rema	Rav Moshe Isserlis - Poland 16C
Shach	Rav Shabtai Cohen - Poland, 17C
Pitchei Teshuva	Rav Avraham Tzvi Eisenstadt - Poland/Lithuania, 19C
Halichot Beita	Rav David Auerbach - Eretz Yisrael, contemp